

Stojimo na svoji gori

Okrogla miza ob 110-letnici planinske organizacije

Pogovor vodil: Vladimir Habjan

110 let vsake organizacije je dolga doba. Naša, planinska, jih je ta mesec naštel tako. Kako je bilo včasih, kako je danes, ali je kakšna vez med tedanjem in sedanjo organizacijo, kaj nam bo prinesla prihodnost – to so vprašanja, ki so nas ob tem jubileju zanimala tudi v uredništvu Planinskega vestnika. Zato smo povabili na pogovor tri goste: **Adija Vidmajerja**, podpredsednika PZS, **Boruta Peršolja**, predsednika PD Domžale, in **Andreja Stritarja**, člana uredništva PV.¹

Naredimo na začetku primerjavo SPD ob ustanovitvi in današnje PZS. Kaj imata ti organizaciji skupnega, ali se ju še da primerjati?

Adi Vidmajer: Primerjava je še možna: planinstvo je planinstvo, gore so gore, prostovoljci so bili in so še vedno, ko gre za društveno planinsko dejavnost. Planinci se zavedajo, da so to tri zelo pomembna, toda različna obdobja. Med globalizacijo se je marsikaj spremenilo, saj se zahteve po dodatnih aktivnostih ne pojavljajo samo v PZS, ampak v celotnem družbenem življenju pri nas, pa tudi po svetu. Če primerjamo pristop in odnos do planinstva, se je krepko spremenil, saj ima ta hip drugačne dimenzije glede zahtevnosti, zakonitosti in neizprososti do planinske dejavnosti, tako v društvih kot v PZS. Zahteve PZS do države so danes veliko večje kot kdaj prej. Zakoni danes obvezujejo našo dejavnost in hkrati nalagajo dodatne skrbi društvom, še posebno tistim, ki imajo svoje kočice. Vemo tudi to, da vrhunski alpinizem, himalajstvo in športno plezanje svoj čas niso bili tako razviti. Čeprav ne gre prezreti vrhunskih alpinistov, tudi v času Jožeta Čopa, sta

danes pristop in seveda tudi odnos drugačna, saj vendar sodimo v svetovni vrh himalajstva. V današnjem času je pomembno le to, da v planinstvu ne bo druge politike, kot je planinska.

Borut Peršolja: Če delamo primerjave, moramo gorništvu umestiti v tedanje okolje in čas. Zato je na mestu vprašanje, ali je sedanja planinska organizacija sodobna – namenoma nočem reči »moderna«. Tako, kot je bilo tedaj verjetno sodobno SPD s svojo pretežno narodno buditeljsko naravo in pozneje z odkrivanjem slovenskih gor. Gorništvu navadno opisujemo kot splet športnih, rekreacijskih, kulturnih, gospodarskih (turističnih), gorsko-reševalnih in raziskovalnih dejavnosti in temeljna razlika, ki jo opažam, je, da je SPD takrat postavljalo temelje za razvoj teh dejavnosti v slovenskem prostoru. PV kot kulturno glasilo že skoraj 110 let vleče to rdečo nit, z drugimi dejavnostmi pa je SPD dalo temelje posameznim strokam, tudi nekaterim znanostim. Danes bi moral biti ta proces nasproten, planinska organizacija bi morala vse to znanje, ki ga nekatere organizacije strokovno, poklicno izpeljujejo v gorah, znati sprejemati. To se mi zdi bistvena razlika in pri sprejemanju tega znanja planinska organizacija vidno zamuja.

Andrej Stritar: SPD so ustanovili tisti, ki so radi hodili v hribe, in mislim, da člani sedanje PZS še vedno radi hodijo v hribe. To je tisto temeljno, kar je skupno takratnemu in sedanjemu času. Društvo je pač prostovoljno združenje ljudi, ki imajo skupne interese, kot tako je bilo ustanovljeno in tako je tudi danes. Res pa je, da je ena najpomembnejših razlik narodno buditeljsvo. Mislim, da so jo takrat ustanovili tudi zato, da bi imeli podobno društvo kot Nemci, šlo je za ohranjanje slovenske dežele. Ko smo dobili svojo

¹ V prispevku uporabljamo naslednje kratice: SPD – Slovensko planinsko društvo, PZS – Planinska zveza Slovenije, OKS – Olimpijski komitee Slovenije, PD – planinsko društvo, MDO – meddruštveni odbor, PV – Planinski vestnik, GRS – Gorska reševalna služba.

Borut Peršolja in Andrej Stritar

državo, je ta razlog izginil, saj ni bil več potreben. To je morda največja razlika med tedanjim in sedanjim društvom.

Planinska zveza je zveza planinskih društev. Kakšen odnos je ta, kakšno je medsebojno sodelovanje? Je odnos društvo – zveza ustrezen ali se da tu še kaj izboljšati?

Borut Peršolja: Razmišljati moramo o tem, katere so vsebinske vezi društva. Brez dvoma je pomembno, da si nam še vedno uspe izmenjavati izkušnje in znanje, ki ga ima taka organizacija. To je vir moči in brez tega bi bili pravzaprav 'bosi'. Z gledišča mojega društva je ena glavnih stičnih točk zlasti področje usposabljanja: vodniki, markacisti, mentorji itn. Res je, da se nekatere vsebinske vezi mogoče krhajo, morda tudi zaradi formalnih vzvodov. Želeli bi si več neposrednega odločanja o stvareh. Mislim na vlogo MDO – ali je tak odbor res potreben ali omejuje neposredni vpliv na politiko društva. Funkcija in formiranje je prav gotovo tista, ki bi jo morala matična organizacija bolj negovati.

Adi Vidmajer: Brez dvoma nastajajo velike razlike med društvi. Nekatera so manjša po številu članstva, druga po številu strokovnega kadra, nekatera nimajo koč itn. Ne gre prezreti niti tega, da imajo lahko po številu članov manjša društva zelo razvito dejavnost, nekatera so pa tudi v takšni ali drugačni krizi, zato jim je treba pomagati, sveto-

vati. Kolikor imajo društva – ali tudi zveza – dobre programe, zanimive za vse starosti, je to tudi garancija za množičnost oziroma več članov in dobro izpeljan program. Zakaj dajemo meddruštvenim odborom vedno več poudarka? Iz preprostega razloga: ker je društev vedno več (248), je koordinacija dela med društvi in MDO ter PZS nujna. Vse komisije pri PZS zdaj programsko povezujejo svoje delo prek odborov v MDO. Prepričan sem, da je to v obdobju, ko se formirajo pokrajine, za PZS dobra naložba. Sami MDO-ji postajajo tudi strokovno zelo močni in to je za svetovanje društvom še toliko bolj pomembno.

Andrej Stritar: Imam prednost, da nisem funkcionar ne v društvu ne v PZS in lahko komentiram kot navaden ljubitelj gora. Morda se je treba pri tem vprašati, zakaj pravzaprav imamo PD in PZS. Zato, ker se hočemo združevati, da bomo lažje hodili v gore, ker ljubimo gore. Ker pa je društev v Sloveniji tako veliko, je racionalno, da se jih na republiški ravni združi v PZS. Nerodno se je spraševati, ali je odnos PZS – PD pravilen. Ta odnos mora biti pravilen, ker PZS brez društev ne bi bilo. Torej je to nekakšen konsenz, ki so ga društva dosegla, da lahko bolje izvajajo tisto, kar je njihova osnovna naloga – zato so združena. Seveda je vrsta stvari, ki se jih da usklajevati na republiški ravni, na primer to, da imamo po vsej Sloveniji enake markacije, da izdajamo planinsko literaturo, da imamo PV, da imamo usklajene sisteme vzgoje, skrbimo za kočee ipd. Zelo pomembno je, kaj zveza vrača svojim društvom in končno svojemu zadnjemu članu – kajti ti so najpomembnejši. Če njih ne prepričamo in ne navdušimo, da se prostovoljno včlanijo v društvo in prek tega v zvezo, nismo storili nič.

Borut Peršolja: Največ za zdaj neizkoriščenih rezerv za kakovostno delo je še vedno v društvih, ki izhajajo iz konkretnega okolja in lahko prisluhnejo potrebam vsakega posameznega člana. V društvu zagotovo najbolje vedo, kako ustvariti take razmere, da bo članstvo postalo aktivno, da bo sodelovalo pri razvijanju gorniške ideje in da bo zvesto zdravemu načinu življenja, hoji v hribe in društvu. Društva premalo razmišljajo o vsebinskem delu. Ponavadi se program skrči na izlete, na kočee, ostane pa kup drobnih odprtih možnosti, ki jih ne izkoriščamo. Mi-

slim, da imamo zato še veliko možnosti, da pritegnemo kakšnega novega člana in ga tudi obdržimo.

Adi Vidmajer: Gre za ustvarjalnost društva, gre za kader, ki kreira programe, da so privlačni, zanimivi, varni in sprejemljivi za vsakogar, ki so mu namenjeni. Zdaj se najbolj zavzemamo za to, da bi mladi čutili to pestrost, toplino medsebojnih odnosov ter strokovnost, ki jo lahko dobijo ob različnih akcijah, tako v vrtcu in osnovni šoli kot v preostalih sredinah, kjer društva ponujajo svoj program. Vedno sem čutil pripadnost planinski ideji in vedno me je zanimalo, kje bom lahko čim več sodeloval kot aktiven član PZS, oziroma društva. Vesel sem, da se lahko po tej ljubi deželi sprehajam od Julijcev do Prekmurja, kjer hočem in kadar hočem, brez kakršnih koli zadržkov, problemov in doplačil – to drugje v svetu ni več mogoče. Razni krožki, tabori, orientacije, druga planinska srečanja in izleti so povod, da se v društvo včlanim čim več mladih, ki čutijo in vidijo v planinstvu lepoto in srečo, ki jo lahko delijo s prijatelji in starši. Seveda pa je pogled na razvoj in delo planinstva od občine do občine drugačen. Če je koordinacija znotraj občine dobra, so tudi župani bolj privrženi planinstvu. Kar zadeva republiško financiranje planinske dejavnosti, pa največ sredstev pridobimo iz razpisov za posamezne dejavnosti, tako pri vrhunskem športu kot pri športni rekreaciji in kadrih.

Vsebina delovanja PZS je zelo raznovrstna in se še širi. Ali se zaradi te množice oblik delovanja ne drobi osnovno poslanstvo krovne organizacije?

Adi Vidmajer: Jaz mislim, da gre za vedno bolj razvejeno, vedno večjo in zahtevnejšo organizacijo. Zakaj to pravim? Iz preprostega razloga. Ko smo postali člani OKS ter nekaterih evropskih in svetovnih združenj, smo si s tem odprli več poti in naprtli več dela v vseh organih PZS. Seveda je vzrok tudi vključitev več posameznikov v različne republiške in druge organe. Vedno več je povezovanja z različnimi športnimi organizacijami, predvsem po strokovni plati, zato se tudi pojavljajo zahteve po ustanavljanju še nekaterih komisij pri PZS. Seveda si moramo prizadevati tudi za to, da nekatere komisije združimo – mislim predvsem na Komisijo za alpinizem ter Komisijo za odprave v tuja gorstva, pri katerih so za delo namenjena tudi sredstva za vrhun-

ski šport. Znotraj PZS bodo dela še naprej opravljali profesionalci – strokovni delavci. Prav od delavcev na PZS je veliko odvisno, ali delo poteka strokovno in nemoteno za vse komisije ter zvezo kot celoto. Prepričan sem tudi, da smo z vstopom v OKS naredili korak naprej, saj smo postali enakovreden partner preostalim športnim zvezam, in to se že pozna tudi pri uveljavljanju PZS. Ko čutimo v določenem kriznem obdobju vrzeli, se zavedamo, da je nujno nekaj ukreniti, da bi se položaj obrnil na bolje, zato se je v kratkem času zgodilo več kadrovskih strokovnih sprememb. PZS želi še naprej dobro sodelovati z vsemi, ki jim je planinstvo blizu, pa tudi s tistimi, ki jim je ta dejavnost še tuja, pa bi glede na pozicijo morali pomagati tako na občinski kot na republiški ravni.

Borut Peršolja: Društvo bi moralo biti glavni vzvod ali pa oblika in metoda za delo s posameznikom. Na ravni PZS, na ravni komisij, bi morala biti ta raven presežena. Od PZS pričakujem predvsem to, da bo tam delovala strokovna služba, ki bo razvijala zanimive programe, skrbela za analitično raven, spremljala dogajanje. Tega pa danes pravzaprav ni. PZS sama izvaja program, ki bi ga lahko v celoti izvajala društva. Mislim, da nam v planinski organizaciji ne uspe izkoristiti te mreže društev, toliko in toliko kilometrov poti, in ne vemo, kako se pravzaprav predstavljati s svojim delovanjem v tako velikem prostoru. Zato me skrbi to, kar se je pokazalo pri Vodniški komisiji in se kaže tudi pri ustanavljanju Slovenskega alpinističnega kluba – da te organizacije slonijo na posamezniku, ki se bo vključil v klub ali v komisijo. To ni v redu. Treba je skrbeti za organizirano delovanje skozi odseke v društvu, ki funkcionirajo na ravni posameznikov. To me skrbi in mislim, da tako ne bomo rešili vsebinskih problemov. Trenutno nimamo enotnega usposabljanja inštruktorjev, ki bi močno okrepilo vsebinske vezi in izmenjavo izkušenj ter skrbelo za oplemenitenje stroke in sodelovanje navzven. Danes pravzaprav ne zasledimo člankov z gorniško vsebino ne na športnih kongresih ne na zdravniških kongresih, kot da nas ni.

Andrej Stritar: Ne bi rekel, da je veliko število odborov in komisij samo po sebi napačno. Tisto, kar v PZS ni jasno izraženo, je dobro definirana skupna ideja, ki bi združevala vse to. Temu v teoriji menedžmenta rečejo vizija in poslanstvo. Običajno se jo

za vsako dobro vodeno organizacijo strne v stavek ali dva. Nisem opazil, da bi v PZS to obstajalo. Ko to definiraš, je vse drugo lažje. Potem mora vse delovati tako, da vodi k skupnemu cilju in poslanstvu. Tudi število komisij in odborov ni več samo po sebi problem, je le majhen kamenček v mozaiku, ki teži k skupnemu cilju, ki so si ga vsi zastavili s tem, da so se združili v PZS. Druga misel, ki se mi poraja ob prejšnjih odgovorih, je vezana na delovanje navzven, proti OKS in mednarodnim organizacijam. Tudi te dejavnosti morajo biti podrejene osnovni viziji in poslanstvu. Tu smo zato, da počnemo to in to. Če nam to, da smo člani nekje v UIAA in ne vem kje še, pomaga k našemu cilju, v redu, če pa nam ne, ni treba, da se včlanimo. Isto je z OKS. Nanj gledam malo manj navdušeno, kajti zelo majhen del članov društev ima interes biti v OKS. OKS je predvsem združenje vrhunskih športnikov. Mi imamo v PD vrhunske alpiniste in odprave, ampak to je majhen segment, ki ga moramo imeti, ne sme pa biti eden najpomembnejših ciljev PZS. Seveda pa sem prepričan, da članstvo v OKS vodi tudi k našemu skupnemu cilju. Zavedati se moramo, da je PZS le ena izmed organizacij civilne družbe v Sloveniji, in si ne smemo domišljati, da smo pomembnejši kot drugi okoli nas, kot se včasih čuti. Biti moramo boljši, ker smo boljši, ne zato, ker imamo pravice sami po sebi, zaradi dolge zgodovine. Potrjevati se moramo vsak dan. Močno se strinjam z omenjenim pomenom strokovnih služb in mislim, da je to eden ključnih členov, ki manjkajo v celotni zgradbi te organizacije. Res je, da je tu toliko in toliko društev, MDO in prostovoljcev, ampak tisti, ki mora stvar gnati naprej, je 'menedžer', tisti, ki je vsak dan tam. Tega v PZS v zadnjem času ni bilo čutiti.

Borut Peršolja: Poslanstvo in idejo imamo povzeto v zelo kratkem stavku. Leta 1999 so bila sprejeta Vodila za delo PZS in PD in v njih je zapisano: 'Gornišтво kot način življenja.' Ta stavek je tisti, o katerem smo se pogovarjali šest let in ga na koncu zelo jasno postavili za svojo vizijo. Obravnava vodil je bila speljana zelo demokratično do ravni posameznika, zato je tudi tako dolgo trajala. Žal so vodila danes mrtva. Marsikatere stališče, tudi stališče vključevanja PZS v OKS, je daleč od tistega, kar smo v njih zapisali. Poleg vsebinskih zadržkov, ki jih je omenil Andrej, je vključevanje v OKS sporno tudi s formalne strani – ko se je PZS vključevala v mednarodne organizacije (UIAA, CAA, IKAR ...), je o tem odločala skupščina PZS kot najvišji organ. To-

nej je odločitev sprejel upravni odbor PZS. Društva tako niso imela možnosti razpravljati o tem. Športno plezanje bo še največ pridobilo, hkrati pa smo si zaprli neposredni dialog z marsikom, tudi z državo. Zdi se mi, da PZS v javnosti nastopa predvsem z argumentom moči. Se pravi: mi smo veliki, mi imamo tradicijo, mi pričakujemo to in to kar samo po sebi. Družbene koristnosti pa žal ni več, čeprav obstaja nevsebinska Formulacija delovanja v javnem interesu. Planinsko organizacijo imamo zaradi sebe in zaradi ljubezni do gora, zato v njej delamo prostovoljno. In delati moramo dobro, da nas ne bo sram ne pred hribi ne pred prihodnjimi rodovi.

Adi Vidmajer: S tem, da smo se vključili v OKS, nismo planinstvu naredili nobene škode, ampak smo povečali športno ravnotežje ter dobro strokovno sodelovanje in poznavanje elementov, ki so nujno potrebni za sodoben odnos do mednarodnega športnega gibanja. Kar zadeva vizijo razvoja PZS, mislim, da so smernice jasno opredeljene, le uresničevati jih je treba tako, kot smo se dogovorili in napisali v Vodilih. Včasih imam občutek, kot da bi hoteli nekateri prehitovati po nepravilni planinski strani, doseči hitre, revolucionarne spremembe in s tem vnesti nemir med planinske delavce, pa tudi v PZS. Vemo, da je naša zveza s svojo aktivnostjo v vrhunskem in rekreativnem športu v OKS na mestu, ki ji pripada. Prav tako je strokovni svet za šport doslej sprejel vse projekte PZS, saj so bili dobro pripravljene in strokovno utemeljene na vsaki seji. PZS je zveza, ki združuje na tisoče članov, ki hodijo po gorah doma in v tujini, združuje pa tudi na tisoče delavcev, ki delajo v upravnih odborih PD, MDO, komisijah, GRS. To pomeni, da je 110-letna tradicija ustvarila moč in strategijo organizacije, ki bo živela in še naprej delala za ljudi, ki želijo pošteno izkoristiti čas za uživanje in delo v tej spoštovanju vredni športno-rekreativni zvezi društev. Še naprej bomo delali tako, da bo naša naveza zanesljiva, varna in močna, zato gremo pogumno naprej, navzgor do cilja, ki ga pravi planinci dobro poznamo.

Andrej Stritar: Opažam še nekaj, kar se mi ne zdi najbolj pametno. PZS se še vedno skuša zelo močno navezovati na državno financiranje. Svet se je v zadnjih dvanajstih letih spremenil, državnih sredstev je vedno manj in vedno težje so dosegljiva. Po drugi strani pa se v zasebnem sektorju oz. v gospodarstvu obračajo veliko večja sredstva, ki bi jih bilo po mojem mnenju dobro pri-

dobiti za naše potrebe. Tako se mi zdi, da bi bilo namesto intenzivnega vlaganja v stike s politiki in državnimi institucijami marsikdaj bolj premišljeno vložiti več energije v pridobitev sponzorstva velikih podjetij, za katera sredstva, ki jih PZS porabi, niso huda obremenitev. Treba bi se bilo bolj potruditi pri tistih podjetjih, ki jih zanima naše početje, ker so morda direktorji hribovci. Sem in tja lahko postavimo na kočjo kakšno reklamo, pa bomo precej lažje izvajali svoje dejavnosti.

Adi Vidmajer: Kolikor dolgo bodo razpisi republiški, se bomo prijavljali nanje in poskušali pridobivati ta sredstva. Včasih kak razpis tudi zamudimo. Zato bo moral 'menadžerski' del zveze vse te stvari pokrivati bolj strokovno in pritegniti sredstva ne samo iz teh virov, pač pa tudi iz reklam itn.

Borut Peršolja: Vesel sem, da je sredstev iz razpisov vedno manj, predvsem zato, ker to pomeni, da se bomo morali posvetiti sami sebi. To bo povečalo ustvarjalnost v naših društvih, posledica pa bosta ugled in kredibilnost planinske organizacije, zlasti pri posegih v gorsko naravo. Če si vezan na državne jaslji, si tiho tudi takrat, ko ne bi smel biti. Pri graditvi avtocest skozi alpske prostore je bila planinska organizacija tiho, tiho je bila takrat, ko je država dovolila prost pretok tovornega prometa po naših cestah – Avstrijci ga omejujejo z ekotočkami – in tiho je bila tudi takrat, ko smo izgubili popuste pri prevozih z železnico. Planinska organizacija se mora postaviti na svoje noge in izkoristiti znanje, pripravljenost, prostovoljstvo, ki ga imamo v svoji organizaciji.

Adi Vidmajer: Neštetokrat sem rekel, da ne maram politike v planinstvu, razen planinske politike, ki jo moramo imeti dobro razvito. Dokler bo teklo tako, bomo vedeli, da stojimo na svojih nogah in na svoji gori. Če pa bi strankarska politika preseгла te meje, vemo, kje bi se znašli – spet na začetku, ko se je začelo slovensko planinstvo razvijati.

Kaj nam bo prinesla prihodnost?

Borut Peršolja: Glede prihodnosti nisem zaskrbljen. V ospredje bodo prišle druge vrednote. Sedanje stanje bo pomagalo izčistiti jedro iskrene gorniške ideje. V svojem okolju z veseljem opažam, da prostovoljstvo pridobiva veljavo. In če nam bo to uspelo obdržati na ravni celotne organizacije, bo to vzvod ali

Adi Vidmajer

gonilna sila, ki nam bo še naprej omogočala zelo prijazno bivanje v hribih. Takšnih doživetij si želim še več.

Adi Vidmajer: Tudi mene ne skrbi, ali bomo preživeli ali ne. Želim, da je v hribih pristnost, ki mora biti, sproščenost, lep medsebojni odnos, da imamo svoj kodeks ne samo v hribih, ampak tudi v dolini. Za nami prihajajo mlajši in prepričan sem, da bodo prav tako zavzeti za to, da se na tem področju še več naredi, in da bodo obdržali poslanstvo in imovino v planinstvu – kočje, poti itn. – vsaj na taki ravni kot doslej.

Andrej Stritar: Vedno več ljudi hodi v gore, to vidim vsako nedeljo. Zato me manj skrbi za društva, kajti vem, da bomo ljudje vedno našli razloge, da se bomo združevali na temelju skupnih interesov. Društvo je na lokalni ravni in ga je razmeroma preprosto obdržati skupaj. Vendar vsako podjetje lahko tudi propade, če se ga ne vodi pravilno in če v kakem trenutku ali obdobju izgubi smer. V tem pogovoru je že bilo omenjeno, da je PZS v krizi. Upam, da ta kriza le ni tako velika, da bi se bilo bati hudih posledic. Tako kot vsako resno podjetje ali organizacijo je treba tudi PZS voditi tako, da se najde pozitivne stvari, ki jo držijo skupaj, in jo na temelju tega peljati v prihodnost. ○